

Atskaite par dalību Eiropas Komisijas darba grupā

Lauksaimniecības starptautiskie aspekti

30. septembris 2013., Brisele

Izskatāmais jautājums:

Tirdzniecība: ES un ASV. Transatlantiskā Tirdzniecības un investīciju partnerība (TTIP)

Pārsvarā, kā galvenie ierobežojumi Eiropas Savienības (ES) tirdzniecībai ar ASV tiek minētas divu veidu barjeras: Likumdošanas atšķirības un beztarifu ierobežojumi (standarti, sanitārie un fitosanitārie ierobežojumi); kā arī tirgus piekļuve - importa iespējas.

Katru dienu starp ES un ASV notiek preču un pakalpojumu tirdzniecība 2 miljardu apjomā, kas ir 1/3 no kopējās pasaules tirdzniecības.

TOP 5 pasaulē lielākās preču eksportētājas ir ASV, ES, Brazīlija, Ķīna, Argentīna. ASV vislielākais eksporta apjoms ir ar Ķīnu un Kanādu (katra pa 17%), tad Meksika un Japāna un ES ar 8 % no kopējā eksporta apjoma.

Savukārt ASV lauksaimniecības produktu importa galvenās valstis ir ES (20%), tad Kanāda (19%) un Meksika (16%). Tirdzniecības attīstības dinamika ir stipri pieaugusi sākot no 2010. gada. Galvenie ASV importētie produkti ir stiprie dzērieni, liķieri, kaltēti, konservēti un svaigi augļi un dārzeņi, rieksti, šokolāde, saldumi. Savukārt eksporta produkti ir sojas pupiņas, graudaugi, žāvēti augļi un dārzeņi, putnu un liellopu gaļa, piena produkti.

ES 28 galvenie importētie produkti ir augļi, garšvielas(16%); Sojas pupiņas (11%) un stiprie dzērieni, liķieri (8%).

Savukārt ES28 pamata eksporta produkti ir stiprie dzērieni, liķieri (22%); vīni un verms (17%); alus (8%).

Diskusijas darba grupā un citu ES dalībvalstu viedoklis

Diskusijās tika uzsvērts, ka ļoti būtiski ir saglabāt iekšējo ES tirgu, tai pat laikā nedrīkst aizmirst par kopējo ES un ASV tirdzniecības bilanci, kas nav tikai lauksaimniecības produkti. Aprēķini, kas ir veikti, parāda, ka ES pēdējo gadu laikā ir 28 % eksporta pieaugums, kas ir arī uz trešo valstu rēķina, savukārt papildus vidējie ienākumi uz ģimeni ir auguši par 545 EUR gadā (kas sastāv no pakalpojumiem, darba un tml.)

Tāpat tika uzsvērts, ka būtiski ir saglabāt visās sarunās caurspīdīgumu un publicitāti, kā arī sekot līdzi tirdzniecības bilancei. Jāpievērš lielāka uzmanība tiem sektoriem, kur veidojas negatīva bilance, bija pat izteikumi, ka ja nevaram nodrošināt iekšējā tirgus aizsardzību un saglabāt pozitīvu tirdzniecības bilanci, tad varbūt labāk saglabāt ne- tarifu barjeras arī ES.

Diskusiju laikā turpinājās sarunas par uzsāktajām diskusijām augļu un dārzeņu, kā arī citu produktu standartu apvienošanā, Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Eiropas Ekonomiskā komisija (UNECE), Pārtikas kodeks (Codex Alimentarius), kur viedoklis, ka valstu līmenī ir jāpieļauj atšķirības tik tālu, cik tas ir raksturīgi vietējam tirgum.

Tika izteikti pārmetumi Kopējai lauksaimniecības politikas (KLP) reformai, kas nav balstīta uz attīstību, bet gan uz ierobežojošām darbībām, vai bez mērķa, kas vērsts uz vietējo ražotāju, īpaši mazo zemnieku un vietējā tirgus aizsardzību. Pagaidām izskatās, ka ES importam reāli nav izsekojamības, nav standartu, nav vienādu noteikumu ar vietējo precī.

Lai arī sarunu tematā bija iekļauts teksts „investīciju partnerība”, tad gan diskusijās, gan prezentācijās par šo tematu nerunāja, kā arī uz uzdotajiem jautājumiem par investīciju apriti atbildes bija izvairīgas un praktiski netika sniegtas, bet piedāvāts par šo tematu plašāk runāt nākošajā tikšanās reizē.

Kopsavilkums/ ieteikumi/ secinājumi/ veicamie darbi

Eiropas Savienības dalībvalstu viedokļi šajās sarunās ir ļoti atšķirīgi, cik valstis (arī cik nozares), tik jūtīgie produkti un problēmas, un tam visam pāri Eiropas Komisijas (EK) viedoklis, kas mēģina visu to apkopot vienā un veidot sarunu protokolus. Latvijai ir būtiski vairāki muitas tarifu nosacījumi, kas ir salīdzinoši augsti, kā, piemēram, zivju konserviem, kartupeļu cietei, kakao konditorejai, kā arī provizoriski sieriem un miltu izstrādājumiem. Tomēr būtiskākas ir ne-tarifu barjeras, kas izpaužas kā dažādi Sanitāro un Fitosanitāro līgumu (SPS) ierobežojumi, kā arī atšķirīgs standartu, marķējuma, pārtikas piedevu lietošanas, kā arī uzturvielu sastāva norādes traktējums. Augļiem un dārzeņiem ir nepieciešamas pārbaudes pie ieviešanas un dažreiz, lai kravai saņemtu atļauju, paiet vairāki mēneši. Latvija varētu būt interesants ogu (dzērveņu) eksports, bet šī iemesla dēļ, tas praktiski nav iespējams.

ASV un ES sarunās tiek saskaņoti jautājumi par 28 dažādām nozarēm vai produktu grupām. Tādēļ būtiski ir katrai nozarei un to ekspertiem pašiem sekot līdzī savam lauciņam un iesaistīties priekšlikumu sniegšanā, jo ja problēmas netiks paceltas, tad sarunās tās netiks arī risinātas.

Izskatāmais jautājums:

Dalībnieku iesūtīto viedokļu apskats

Darba grupas turpmākās sarunas tika veidotas, kā diskusijas un viedokļu apmaiņas par dažādiem jautājumiem. Iesūtītie viedokļi bija salīdzinoši maz un tādēļ jautājumi tika uzdoti uz vietas.

Diskusijas darba grupā un citu ES dalībvalstu viedoklis

Diskusijās tika uzdoti jautājumi par dzīvnieku veselību, labturības prasībās un SPS noteikumiem, kā tas tiks atspoguļots starptautiskajos līgumos. Atbilde, ka sarunās tiek mēģināts rast pilnīgi jaunu pieeju, lai abu sarunu pušu ES un ASV standarti tiktu sapludināti un atzītas pamatlīnijas, ko akceptē gan viena, gan otra puse.

Kā problēma no ES puses tika uzsvērta eksporta subsīdiju privātā iniciatīva, piem. 76% no eksportētā sviesta tika subsidēts no privātās iniciatīvas fondiem. Tāpat ir atšķirīgi noteikumi privāto preču zīmju lietošanā un it īpaši Dzidrinātā sviesta (GI) preču norādes, marķējumi ASV tiek uztverti pavisam savādāk. Tāpat problēmas ir ar cukuru ASV, jo 70 % no tur saražotā cukura ir ĢMO, kas neparādās marķējumā.

Sarunās SELCA ierosināja, ka augļiem un dārzeņiem jāveido īpašs protokols, kas tiek

nodalīts no pārējām nozarēm, kas ir orientēts uz tirgus attīstību.

Piena produktu tirgū ir jāizveido instrumenti, kas samazina cenu svārstības un cenu stabilizēšanai jāpievērš īpaša uzmanība, kā arī jāveic ietekmes un tirdzniecības bilances novērtējums un uzraudzība.

Kopsavilkums/ ieteikumi/ secinājumi/ veicamie darbi

EK aicina visas DV aktīvāk iesaistīties komentāru sniegšanā un diskusijās, jo pretējā gadījumā sarunu vedējiem veidojas uzskats, ka viss ir kārtībā.

Izskatāmais jautājums:

ES un ASV sarunu pārskats un diskusijas

Lai varētu turpināt sarunu raundus attiecībā uz tirdzniecības uzlabošanu, tiek izvirzīti galvenie mērķi: identificēt galvenos beztarifu pasākumus; izstrādāt rekomendējošas vadlīnijas ES politikēm sarunās ar ASV; izvērtēt izmaksu ietaupījumus/tirgus potenciālu ES eksportētājiem.

Kā galvenie uzstādījumi tiek nosaukti: jūtīgie produkti –kā piemēram gaļa, vīni; tiek uzturēta patērētāju uzskatu bāze (bažas par produktu); līdzsvarots vispārējs iznākums.

Nākošie soļi – 2. Sarunu raunds 7.-11. Oktobris; 3. Raunds – pirms 2013. Gada beigām, kā arī paralēli tiks turpināta jūtīgo produktu analīze, tirgus piekļuves piedāvājumi.

Darba grupā ļoti ātrā tempā tika iziets cauri galvenajiem netarifu pasākumiem – to definīcijām, rekomendācijām, ietekmes novērtējumam par katru kultūru, sīkāka informācija dokumentā BILAT(13)4719:8. Tāpat ekspertiem tika sniegts vērtējums par katru lauksaimniecības produktu grupu, tās tirdzniecības datiem, eksporta- importa bilanci tabulās, dažādu cenu salīdzinājums.

Graudaugi un eļļas augi BILAT(13)4559:1; Vīnu starptautiskās sarunas VI(13)2897:44 – FB/mvs; liellopu gaļa BILAT(13)2972:1; putnu gaļa un olas BILAT(13)6995:1

Par šiem dokumentiem dalībvalstis (DV) var sniegt komentārus un uzdot jautājumus.

Izskatāmais jautājums:

Pilsoniskās sabiedrības tikšanās par daudzpusējām tirdzniecības sarunām

Pēcpusdienas sesijā tika veikts ātrais apskats par Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) tirdzniecības līgumiem, sarunām un to gaitu.

Kanāda – jūtīgie produkti – piens, putnu gaļa, olas, sarunas par tirdzniecību saistīto intelektuālā īpašuma tiesību padomes (TRIPS) un GI norādēm - sarunas nav noslēgtas, no ES puses sensitīvās intereses ir siers un piena produkti, cūkgaļa, kā arī jūtīgs ir cukura jautājums, tāpat kā Taizemei.

Japānā augstā līmenī ir GI aizsardzība, ofensīvās intereses no Japānas puses ir visi lauksaimniecības (l/s) produkti un šis sektors šobrīd nav aizsniedzams (rīsi, augļi, dārzeņi, ciete u.c) Novembra vidū ES delegācija dosies uz sarunām par GI.

Indijā ir pamatotas problēmas ar GAP (labu l/s praksi), sarunas turpinās par stiprajiem dzērieniem un vīniem.

Taizemes sarunas ir sākušās tikai šī gada maijā 1. Raunds. Būtiskie jautājumi ir GI norādes nelauksaimnieciskajā sektorā, kā arī TRIPS –pārtikas piedevas, marķējumi. Nākošais raunds janvārī vai februārī.

Ķīna – vīnu, spirtoto dzērienu tirdzniecība, antidempinga pētījumi.

Ukraina, Moldova, Armēnija, Gruzija (Austrumu partnerība). Līgumi ir sagatavoti un ir gaidāms, ka ES - austrumu partnerības samītā 29.novembrī Lietuvā tie tiks parakstīti starp Gruziju un Moldovu, bet Armēnija ir mainījusi savu viedokli un gatavojas iestāties vienotajā Muitas ūnijā (Krievija).

Ļoti negatīva attieksme gan no EK, gan no dalībvalstīm bija par Krievijas spiedienu uz sarunu gaitu, gan uz robežām, gan tirdzniecības aizliegumiem. Tika uzsvērts, ka Krievijas rīcība un vēlme dominēt noteikti nav labās prakses piemērs tirdzniecības attīstībā.

Ar Vjetnamu ir smagas sarunas tieši GI jautājumā, buksē arī l/s produkti un dzīvnieku veselība.

Izskatāmais jautājums:

Doha attīstības programma PTO ministru konferencē Bali 2013.gada decembrī. Komisijas prezentācija un diskusijas

Sarunās ir panākts progress un ļoti liela interese ir par tikšanos l/s ministru sanāsmē Bali, kas notiks decembrī. Paredzēti ir trīs pamatjautājumi: publiskā uzglabāšana produktiem; eksporta veicināšana un uzlabošana; un muitas nosacījumi importa un eksporta kustībai - eksporta konkurence. Attīstības valstis arī gatavo Zaļo grāmatu par kvotu sistēmu.

Jautājums par eksporta konkurenci tiks sadalīts sīkāk: eksporta subsīdijas; eksporta kredīti un garantijas; pārtikas atbalsta monitorings; l/s produktu eksporta tirdzniecības aktīvi.

Sarunas starp ES ministriem un parlamentu par to, ka eksports ir stipri iestrēdzis un ir kritiskā līmenī. Ir valstis, kur ir nelimitētas eksporta subsīdijas un kopējās iespējas tās izmantot ir nevienlīdzīgas, tādēļ būtu nepieciešams visiem nogriezt vienādi. EK izsaka cerības par veiksmīgām sarunām, jo būs ļoti daudz dokumentu, kas paredzēti izskatīšanai un parakstīšanai. No DG AGRI vien ir iesniegti 20 priekšlikumi.

Diskusijas darba grupā un citu ES dalībvalstu viedoklis

Asas diskusijas izvērtās par vairākām valstīm, kā piem. Indija, kas apdraud pārtikas produktu drošību, klimata izmaiņas, dažu valstu apdzīvotības blīvums utml. Tai pat laikā ES DV uzsver problēmu par cukura nākotni, kvotām, cukura subsīdijām, par to ekonomisko pamatotību.

Tāpat no COPA COGECA puses izskanēja viedoklis, ka ja citas valstis pieļauj un turpina izmantot eksporta subsīdijas, tad ES ir jābūt jukušai, ja tā pasludina, ka savām valstīm to aizliedz. Ir jābūt kaut kādiem regulējošiem mehānismiem, kas aizsargā vietējo tirgu un attīsta eksportu. Pagaidām KLP nav paredzēta nekāda tirgus aizsardzība, nav politiski lēmumi par valstīm, kuru rīcība apdraud pārtikas drošību, bet tai pašā laikā paši sev pieņemam arvien stingrākus un stingrākus nosacījumus.

Kopsavilkums / ieteikumi/secinājumi/ veicamie darbi

Jārēķinās, ka gan ASV, gan Kanāda ir nopietns spēlētājs pārtikas tirgū un atceļot visas barjeras un tarifus, mēs patiešām paliekam zem riteņiem savus mazos ražotājus. Tāpēc

nepieciešams arī tik mazai valstij kā Latvijai iesaistīties šajās sarunās un pētījumos par jūtīgajiem produktiem, tirdzniecības sarkanajām līnijām un produktu kvalitātes kritērijiem vai netarifu barjerām. Tāpat ir jāreķinās, ka globālajā tirgū arī daudziem preču pircējiem kvalitāte un standarti, ja tie nav ielikta stingros rāmjos, ir tikai sekundāri, salīdzinot ar produktu cenu. ES produkcijai ražošanas izmaksas vienmēr būs augstākas, kā ASV, Kanādā, Indijā, Ķīnā, Ukrainā, jo enerģija, kas veido lielāko produkta pašizmaksas daļu šajās valstīs ir daudz lētāka.

Izskatāmais jautājums:

Citi jautājumi, nākamā sanāksme un darba kārtība

Citi jautājumi netika skatīti un DG lūdza pārējos komentārus sūtīt elektroniski, kā arī jautājumus nākošai darba grupai.

Edīte Strazdiņa

Paraksts

